

TEDENSKE SLIKE

PRILOGA

DOMOVINI

Leto VIII.

V Ljubljani, dne 10. novembra 1932.

45. številka

† Rado Murnik

Usoda se je nenavadno kruto poigrala z življenjem dveh predstavnikov in oblikovancev slovenskega humorja (šega-vega pisanja). Franu Milčinskemu je sledil te dni v grob drugi naš enako poljudni pisatelj Rado Murnik. Kot človek je pozabljen in obnemogel samotaril v mestnem zavetišču v Japljevi ulici, toda kot pisatelj je živel in še živi v izredno širokem krogu čitateljev in čitateljic.

Rado Murnik se je rodil 31. julija 1870. v Ljubljani, kjer je tudi dovršil gimnazijo, nakar je studiral medicino na Dunaju in v Gradcu, a se je kmalu docela posvetil književnemu delovanju. Po prevratu je postal uradnik dopisnega urada v Ljubljani, že l. 1921 pa je izgubil službo, ker je bil urad ukinjen. Njegov zlati humor si je kmalu pridobil izredno širok čitateljski krog. Mnogo tega, kar je ostavil, bo ostalo trajno. Njegove knjige: »Znanci«, »Navihanci«, »Jari junaki«, vesela novela »Matajev Matija«, »Lovski bajke in povesti« bodo imele še dolgo hvaležne čitatelje. V splošnem je pokazal najjačje sposobnosti v humoreski. Vse njegove osebnosti so pristne domače, slovenske. Imel pa je tudi zmisel za družabno povest in je pisal za naš diletantski oder: vedno bosta vzbujala zadovoljstvo hvaležnih gledalcev njegov »Napoleonov samovar« in pa »Bucek v strahu«. V zbirki »Znanci« nahajamo tudi nekatere resne črtice, ki so pravi biseri slovenske literature, njegovo obširnejše delo pa je zgodovinski roman iz dobe turških vojn: »Hči grofa Blagaja«. Eno izmed poslednjih njegovih del »Na Bledu« je izhajalo v »Ljubljanskem Zvonu« leta 1917.

Potem je prišla bolezen, okoli ust so se zarisale poteze trpkega spoznanja. Rado Murnik ni mogel več pisati, njegovo pero se ni več isknilo od duhovitih domislekov in dovtipov, njegova domišljija ni več razpletala pred nami veselih prizorov, krepkih, skoraj otipljivih figur, mikavnih slik domače zemlje in ljudi. Trpeč je predlanskim praznoval svojo 60-letnico in še tisto jesen je našel svoje zatočišče v oskrbi ljubljanskega mestnega zavetišča, od koder je zdaj nastopil zadnji pot, med grobove na ljubljanskem polju. Njegova dela bodo še dolga stoletja pomagala našemu rodu z vedro šegavostjo nositi breme življenja.

V pričakovanju rešitve

Po petkovi konferenci političnih voditeljev so novinarji skušali od udeležencev izvedeti, o čem in kako so na konferenci razpravljali. Minister dr. Kramer v razgovoru s novinarji.

Odlikovanje našega tovariša

Predsedstvo Slov. instituta v Pragi je imenovalo našega tovariša, kulturnega urednika »Jutra« g. Božidarja Borko za svojega dopisnega člana. Ta ugledna slovanaka znanstvena institucija je s tem počastila plodno delo odličnega slovenskega delavca; g. Borko je prvi slovenski in sploh jugoslovenski novinar, ki mu je Slovanski institut izrazil svoje priznanje z imenovanjem za dopisnega člana.

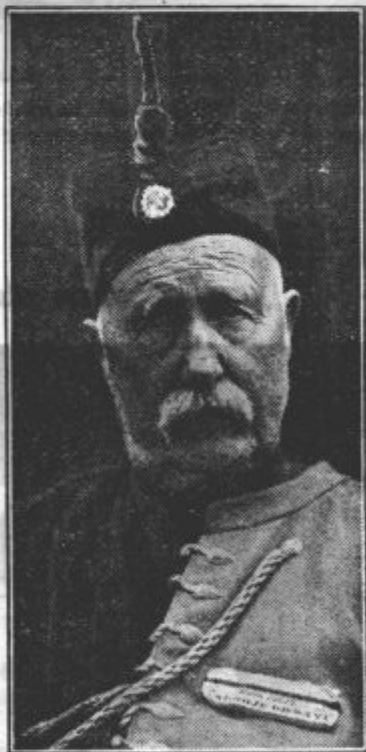

Smrt vzornega narodnjaka

Prejšnji teden je v Toplicah zatisnil oči upokojeni računski vodja bratovske skladišnice in posestnik g. Lavoslav Jerin v 77. letu starosti. Zagorska dolina je z njim izgubila blagega moža in poštenjaka. V dolini skoro ni bilo človeka, ki ga ne bi poznal, saj so ljudje vedno iskali pri njem nasveta in pomoči, posebno še staroupokojeni rudarji in vdove. Skromen in nesebičen ni iskal ne dobička ne časti za svoje delo. Ves čas svojega življenja je neupogljivo stal v naprednih vrstah ter deloval pri raznih prosvetnih in humanitarnih društvih. Posebno mu je bil pri srcu Sokol, katerega soustanovitelj je bil. Nekaj časa je Sokolu tudi podstarostoval.

Ker je bil odločen narodnjak, so ga oblastva v stari Avstriji imela hudo na pikli. Že v balkanškani vojni je javno pokazal ljubezen do Srbije in je v tem duhu napisal več člankov v takratnem listu »Dnevnu«. Posebno so avstrijska oblastva pazila nanj, ko je njegov sin Jurče, gimnazijski abiturient in član Sokola I. v Ljubljani, sklenil oditi kot telovadni učitelj v Krivo Palanko, pa ga oblastva niso pustila. Ker ta ni dobil potnega lista, je preplaval Drino in stopil na srbska tla. Straža je streljala nanj, a ga ni zadela. Padel pa je kot srbski dobrovoljec 16. septembra 1916 na Kajmakčalanu. Eden sinov, posojilniški uradnik v Celju g. Lojze, je znan kot sokolski telovadec in načelnik celjske župe. Sin g. Albert je šolski upravitelj pri Sv. Lovrencu pri Štorah. Pokojnikove tri hčerke so vse vnete sokolske delavke. V svetovni vojni je pokojnik brez strahu kazal simpatije do srbske vojske in delal propagando med ljudstvom za današnjo Jugoslavijo. Zaradi tega so mu dali naziv Pašić, na kar je bil zelo ponosen.

Pred 14 dnevi je pokojnik tako oslabil, da je moral opustiti svoj dnevni sprehod in ležati na bolniško posteljo iz katere se več vstal. Čast in priznanje odločnemu možu!

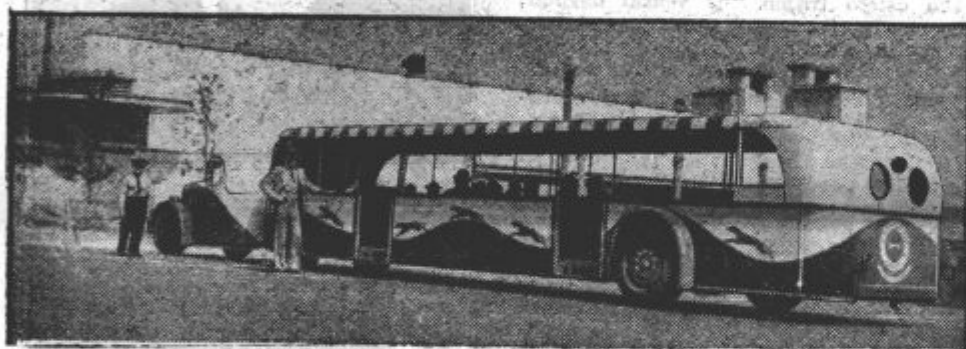

V mleku je zdravje

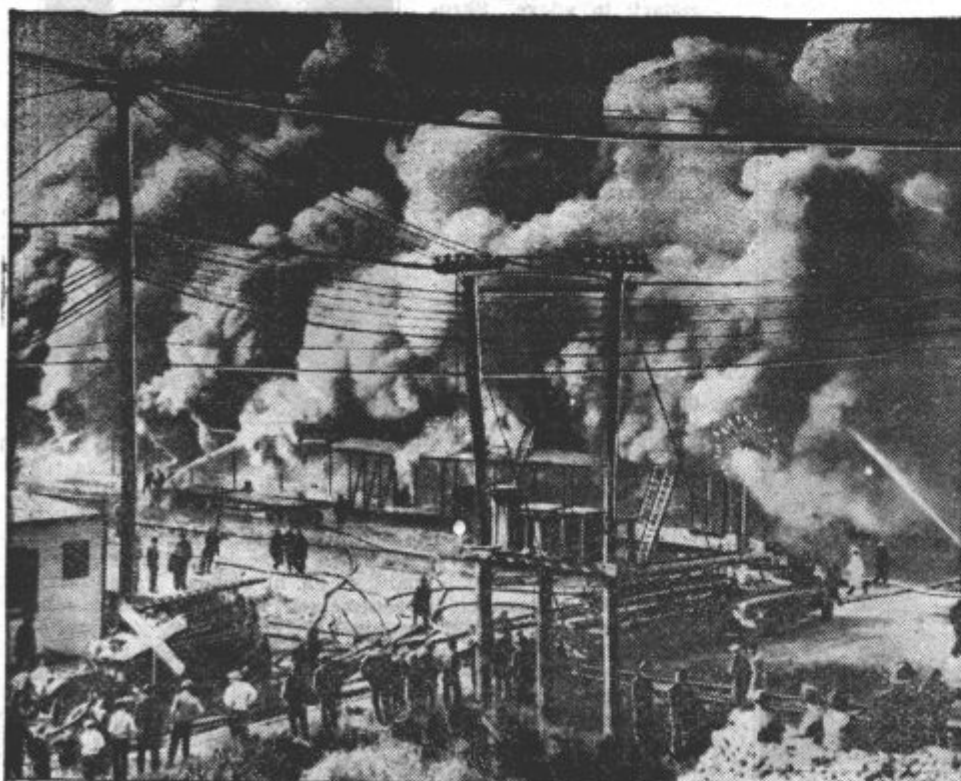
Letos je pričela novomeška mlekarna Mislej dobavljati mleko malčkom na osnovni šoli v Novem mestu. Za malenkostno ceno, 5 Din tedensko, dobijo otroci vsak dan ob 10. skodelico toplega mleka. Od doma si vsak prinese kos kruha in tako imajo tečno malico, ki je lačnim želodčkom prepotrebna. Že na njihovih okroglih ličkih se pozna, kako jim dobro tekne redilna pijača. Pa so se nekateri v teh dveh mesecih, kar uživajo mleko, res zrgjili za 2 ali celo 3 kg. Zaenkrat uživa mleko dnevno 46 učencev in učenk, katero število pa naj bi se povečalo, kajti bolje je, da si otroci na svoje prihranke kupujejo mleko, kakor da izmetavajo za nepotrebne in zdravju škodljive poslastice.

Promet na svetovni razstavi v Chicagu

Slika nam kaže ogromen najmodernejši avtobus, ki bo vozil posetnike po svetovni razstavi v Chicagu. Razstava bo tako velika, da bi človek rabil več ur, če bi jo hotel obhoditi.

25.000 ton sladkorja je uničil ogenj

V Baltimoreu je izbruhnil požar, ki je uničil 25.000 ton sladkorja, ogromen delež pridelka letošnje ondotne sladkorne letine.

Novi šef naše poštne uprave

Kot vršilec dolžnosti je prevzel te dni vodstvo poštne direkcije v Ljubljani tudi široki javnosti dobro znani poštni strokovnjak ter kulturni in javni delavec g. dr. Janko Tavzes. Novi šef naše poštne uprave pozna vse panoge poštne stroke do najmanjših podrobnosti. Od lanske jeseni je bil šef osebnega oddelka na poštni direkciji, zdaj je pa prevzel vodstvo direkcije, ki je prišlo vzanesljive roke preizkušenega strokovnjaka. G. Tavzes je neumorni pionir našega naroda, poštnega izrazoslovja, a našo prevodno literaturo je obogatil z vzornimi prevodi iz francoščine. Vsi vemo, kako važno vlogo igra v našem življenju dobro urejena poštna uprava in zato javnosti ne more biti vseeno, kdo jo vodi. Prepričani smo, da je prišla poštna uprava v Sloveniji v roke moža, ki jo bo znal voditi v spšno zadovoljstvo. Cestitamo g. Tavzesu k zaslužnemu priznanju njegovega dosedanjega dela in mu želimo na odgovornem mestu čim več uspehov.

Čarovnik nevidnega sveta

Tiho in neopaženo je šla te dni mimo nas pomembna obletnica, namreč 300-letnica, odkar se je rodil Anton Leuwenhoeck, ki je daroval človeštvu mikroskop (drobnogled) in s tem vpogled v čudežni svet malih bitij. Njegova raziskovanja so bila izhodišče vseh ogromnih odkritij, ki jih je pozneje človeštvo napravilo o tem svetovju najmanjših stvari in bitij, zlasti z oziranjem na njihov pomen za človeško zdravje. Leuwenhoeck je živel v majhnem holandskem mestecu, v Delftu, kot branjevec in vratar, njegovi rojaki niso niti malo pazili na to, kaj počenja ta preprosti mož v svojih skrivnostnih prostih urah.

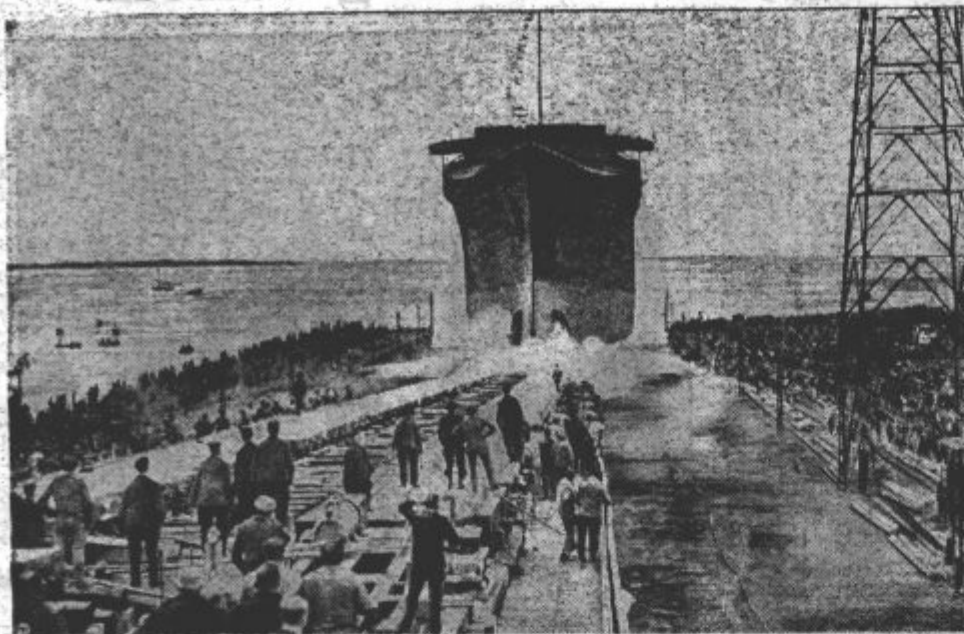

Anton Leuwenhoeck, izumitelj drobnogleda.

Ob njegovem času so bile ljudem na razpolago že dobre optične leče, ki pa so omogočal opazovanje kvečjemu tako majhnih predmetov, kakršne so pršice. Bakterij torej takrat še niso poznali. Leuwenhoeck, ki se je bil izučil prav za prav za optika, je prvi izbrusil še boljše leče, ki so povečavale do 160-krat. Takšna leča je bila silno majhna, veliko spretnosti, potrpežljivosti in dobrih oči je bilo treba, da si mogel ravnati z njo. Leuwenhoeck pa je bil obdarjen z vsemi temi lastnostmi. Predmete, ki jih je hotel opazovati, je natikal na konico igle, nad konico pa je pritrdil lečo. To je bil praoč našega drobnogleda. Z njim je Leuwenhoeck preiskoval n. pr. oči žuželk, žela čebel, nožice bolh. Pri opazovanju kapelj umazane vode je v svoje presenečenje in kot prvi med ljudmi odkril tista neznatna bitja, ki so jim pozneje nadeli ime bacili.

Američan Paul de Kruif, ki je posvetil znamenito delo raziskovalcem bakterij, pravi v tej knjigi: »Aleksander Veliki je prišel v Indijo in je tam odkril ogromne slone, ki jih prej ni bilo videlo še oko nobenega Grka. Toda slon je bil Indom prav tako običajen pogled kakor konj Grkom. Vse kaj drugega je bilo z Leuwenhoeckom. Ta je odkril celo svetovje bitij, ki so živela od početka sveta skupaj in se množila in umirala, ne da bi kakšen človek o tem kaj slutil. Noben zmaj s plamenečim gobcem, nobena stoglava kača ni bila tako strašna kakor ti nevidni, nemi morilci, ki se niso ustavljali niti pred detetom v zibelci, niti pred kraljem sredi njegovih straž. In v vseh deželah sveta ni bilo pred norim vratarjem niti enega človeka, ki bi bil imel vpogled v ta čudežni svet.« V številnih pismih, ki jih je Leuwenhoeck na Londonsko akademijo znanosti in ji v njih poročal o svojem odkritju, trepeče še danes po stoletjih začudenje, ki je objelo tega velikega raziskovalca, ko je odkril kot prvi ta čudežni.

„Normandie“ srečno splavala v morje

Ob nepopisnem navdušenju francoskih ljudskih množic so prošle dni spustili v St. Nazaireu v morje največjo potniško ladjo na svetu »Normandie«, ki bo, popolnoma dogotovljena, izročena prometu.

Največja shramba za premog na svetu

V Long Islandu so zgradili shrambo za premog, ki je največja svoje vrste na svetu. Iz shrambe se vsipa premog naravnost v nastavljena vozila.

Prijateljski obisk francoskega ministrskega predsednika v Španiji

Slika desno:

Kraljeva hči — brez denarja

Švedska princesa Ingrid je prišla iz Švedske v London obiskat svojega zarocenca Jurija, najmlajšega sina angi. kralja, ki bo prihodnji mesec dovršil 30 let. Ob tej priliki so se razširile vesti, da stoji ta poroka pred skoro nepremagljivimi ovirami. Niti angleški niti švedski kralj nista tako imovita, da bi mogla svojima otrokoma zagurati stanu primerno življenje, ker nimata toliko dohodkov, v sedanjih krizi pa ni pričakovati, da bi mlademu paru priskočila s denarnimi viri na pomoč angleški ali švedski parlament.

Slika desno:

Žrtev velikomestne zablode

18letna Helena Araujo, hči bivšega predsednika republike San Salvador, je pobegnila iz nekega angleškega penzionata ter se vtihotapila na krovu ribiške ladje v Francijo, kjer je zapadla opojnim mamflom.

Francoski ministrski predsednik Herriot in španski državni predsednik Alcalá Zamora

Slika levo: Francoski ministrski predsednik Herriot je med obiskom v Španiji po ulicah med množicami, ki so ga burno akklamirale.

Izgredi lačnih in stavkujočih na Angleškem

Slika zgoraj levo: Policija razganja demonstrante na Trafalgar Squareju v Londonu.

Slika zgoraj desno: Na londonskem Trafalgar Square stoje brezposelni na občestnih kamnih, da lažje poslušajo govornike med demonstracijami gladnih tisočev.

Slika levo: Angleški detektivi spremljajo v avto znanega delavskega voditelja Hanningtona, ki je organiziral pohode in demonstracije gladnih.

Slika zgoraj: pogled v strojni oddelek lancashreške predilnice, kjer je te dni zastavkalo 200.000 tkalcev. Stavka resno ogroža angleško tekstilno industrijo, ki se v zadnjih letih že itak z največjimi težavami bori za inozemska tržišča.

Slika levo nam kaže prizor iz populčnih izredov brezposelnih. Preteklo nedeljo so namreč priredili brezposelni v Londonu na Trafalgarskem nabrežju demonstracijo, ki je sama na sebi potekla brez večjih nerednosti. Šele ko je začela policija razganjati množico, je prišlo do spopadov s stražniki na konjih. Del brezposelnih je namreč krenil proti Buckinghamski palači, rezidenci angleškega kralja. Da bi preprečila vdor množice na vrt, je dala policija zapreti ograje, kar se je zgodilo prvič po mnogih letih. Pri spopadu demonstrantov s policijo je bilo ranjenih 30 oseb.

